

Luke Timothy Johnson

Prophetic Jesus, Prophetic Church: The Challenge of Luke-Acts to Contemporary Christians (*Proročki Isus, proročka Crkva: izazovi Luke-Djela suvremenim kršćanima*)

Grand Rapids, Wm. B. Eerdmans, 2011, 198.

U rujnu 2011. na tržište je izašla nova knjiga Lukea Timothyja Johnsona *Prophetic Jesus, Prophetic Church*. Kao što njezin naslov kaže, knjiga nudi izazov Luke-Djela suvremenim kršćanima: taj izazov je proročki glas Evanđelja po Luki i Djela apostolskih Crkvi kako bi ona mogla izvršiti svoje proročko poslanje. Glavna svrha knjige je ponuditi svetopisamsku viziju za život i poslanje Crkve koja treba biti utemeljena na proročkoj službi Isusa Krista. Stoga, u uvodu, Johnson tvrdi da Luka u svom Evanđelju i u Djelima apostolskim prikazuje Isusa i apostole terminima proroštva. Drugim riječima, oni imaju obilježja proroka: nadahnuti su Duhom Svetim, govore Božju riječ, ostvaruju Božju viziju za ljude, ispunjavaju tu viziju znacima i čudesima, te postupaju kao svjedoci za Boga u ovome svijetu. Shodno tome, Johnson tvrdi da kanonsko mjesto Evanđelja po Luki i Djela apostolskih u Svetome pismu podrazumijeva njihovu trajnu normativnu vrijednost – ovaj je zapis proročki za svako razdoblje Crkve, izaziva je i poziva na propitivanje. Relevantno pitanje ovdje nije “Je li rana Crkva bila onakva kakvom ju Luka opisuje?”, već “Kakav izazov stavlja Lukin opis rane Crkve pred Crkvu u svakom njezinom razdoblju?” (str. 6).

U prvom poglavlju Johnson raspravlja o književnom obliku Luke-Djela što uključuje analizu građe, stila, žanra i strukture teksta. Na taj način Johnson pomaže čitatelju pravilno čuti i razumjeti karakteristično svjedočanstvo Luke-Djela. Kod analize građe Johnson raspravlja o posebnostima Lukina Evanđelja i njegovu odnosu s ostalim sinoptičkim Evanđeljima. Stilska analiza raspravlja o korištenom stilu i načinu na koji je Luka upotrebljavao, prilagodio i mijenjao korištene izvore. Analizom žanra Johnson je nastojao odrediti žanr Luke-Djela kako bi tumačenje tih spisa imalo stvarni okvir. I konačno, analizom strukture naznačuje načine na koje je Luka strukturirao svoju pripovijetku, posebno ističući dva književna elementa koji priči daju strukturu: pozornost zemljopisu i uporabu proroštva.

Drugo poglavlje bavi se proročkim oblikom Luke-Djela. U njemu Johnson razvija temu koju je netom prije kratko spomenuo u prethodnom poglavlju. Raspravljajući o nekoliko dimenzija proroštva kao književne značajke u Luki-

Djelima, Johnson priprema čitatelja na dublje razmatranje proročkoga karaktera poruke Lukina Evanđelja. Dakle prvi element te književne značajke je ispunjenje Tore, a drugi je Lukina uporaba proroštva kao književne metode. Ovdje Johnson raspravlja i o proročkoj karakterizaciji, to jest, proroštvu kao načinu bivanja u svijetu i proročku pripovjedačku strukturu. U posljednjem dijelu ovoga poglavlja, Johnson tvrdi da Lukina uporaba zemljopisa u pripovijetki ima ključnu funkciju u Lukinoj apologiji Božjih načina djelovanja u ovome svijetu.

Treće je poglavlje uvodno poglavlje u ostatak knjige jer Johnson ovdje raspravlja o i definira karakter proroka, teme koju će detaljnije razraditi u poglavljima koja slijede. Ovdje definira ključne elemente proroka: prorok je vođen Božjim Duhom; on govori ljudima Božju riječ; utjelovljuje Božju riječ; donosi Božju viziju, i na posljetku, prorok svjedoči unatoč opoziciji. U sljedećim će se poglavljima detaljnije raspravljati o ovim temama.

Četvrto poglavlje nosi naslov *The Prophetic Spirit (Proročki duh)*. U njemu Johnson tvrdi da je uloga Duha Svetoga najočigledniji pokazatelj da Luka smatra da su Isus i njegovi sljedbenici bili proroci. Nakon razmatranja uloge koju je Sveti Duh imao u Isusovu životu u Djelima apostolskim, on završava to poglavlje s izazovom suvremenoj Crkvi (praksa koja će se nastaviti u svim sljedećim poglavljima). Ponuđeni se izazov temelji na pretpostavci da su Luka-Djela dio kanona Svetoga pisma i radi toga oni proročki govore Crkvi u svakom njezinom razdoblju. Stoga je izazov prepoznati djelovanje Duha kao trajno djelovanje živoga Boga. To podrazumijeva da Crkva nije "odgovorna samoj sebi ili svojim tradicijama već prisutnosti i moći koja ju pritišće u svakome trenutku" (str. 66). Drugi je izazov prepoznavanje glasova proroka koji trenutno djeluju među nama kao Božji posrednici i glasnici. Treće, Johnson povezuje djelovanje Duha s raspravom o karakteru teologije. On tvrdi da teologija nikada ne može biti u potpunosti "sustavna", već mora biti i induktivna i nesustavna, zbog toga što spoznaje o Bogu proizlaze iz stvarnog ljudskog iskustva. Posljednji izazov je djelovanje Duha i karakter Crkve. Johnson tvrdi da Luka zapravo nije zabrinut toliko oko institucionalnog uređenja Crkve koliko oko odaziva zajednice na djelovanje Duha Svetoga u svijetu, budući da Duh djeluje izvan granica zajednice, van naše kontrole, i to u novim i iznenađujućim smjerovima (str. 71).

Peto poglavlje je posvećeno temi o proročkoj riječi, to jest, sadržaju "riječi od Boga" koju objavljuju proroci kao Božji poslanici. Stoga se Lukino predstavljanje proročke poruke prvenstveno bavi temom pokajanja ili obraćenja te kraljevstva Božjega. Analizirajući ove teme, Johnson raspravlja o Lukinu zapisu o djetinjstvu, Ivanu Krstitelju, Isusu, protivljenju proročkoj riječi, i proročkoj riječi u Djelima apostolskim. U djelu "Challenge to the Contemporary Church" (*Izazov suvremenoj Crkvi*), Johnson poziva današnju Crkvu "da se preispita s obzirom na jasnoću i dosljednost njezine 'poruke' svijetu" (str. 89). To preispitivanje treba uključivati

pravilno razumijevanje tema kao što su: kraljevstvo Božje, pokajanje, krštenje u vodi, oprostjenje grijeha, te pitanje moći (bogatstva) i imetka.

Šesto poglavlje govori o proročkom utjelovljenju, budući da se proročka poruka ne objavljuje samo verbalno po prorocima, već se utjelovljuje kroz fizičku gestu ili simboličko djelovanje. Johnson ovdje tvrdi da proročka istina nije bila izražena samo riječima već i osobnim ponašanjem – u karakteru. Stoga, Johnson analizira takvo proročko utjelovljenje u Evanđelju i u Djelima apostolskim, koje po njegovu mišljenju, ima nekoliko karakteristika: siromaštvo i dijeljenje dobara, obilaženje (biti postojano u pokretu), molitva i vodstvo koje služi. Johnson također spominje sve ove karakteristike kada govori o izazovima suvremene Crkve. Svjestan je da je Lukin portret rane Crkve idealiziran i utopijski. Ipak, to ne znači da takav opis nema nikakvog temelja u stvarnosti, “već samo da njegov portret izdvaja i razvija one crte koje oblikuju utjelovljenje proročke riječi” (str. 123).

U sedmom poglavlju, pod naslovom “Prophetic Enactment” (*Proročko prenošenje poruke*), Johnson analizira načine kojima se izražava proročko viđenje kroz poslanje i službu Isusa i rane Crkve. Njegovo je glavno zapažanje da se proročko poslanje u Luki-Djelima potpuno razlikuje od proročkih programa drugih nezabožackih naroda, ali također i od dva alternativna proročka programa unutar tadašnjeg Judaizma: farizeja koji su nastojali obnoviti svete ljude na temelju strogog obdržavanja Tore i strogog razlikovanja između pripadnika izraelskog naroda i stranaca, i esenske zajednice koja je imala još stroža pravila o odvajanju. Sukladno tome, radikalizam Isusove službe može biti valjano cijenjen jedino u svjetlu ovih dvaju proročkih pokreta koji su propisivali svetost kroz isključenje. Proročka je služba prema Lukinu razumijevanju uključivala ozdravljanje kao jedan oblik obnovenja ljudi (egzorcizmi su donosili oslobođenje zarobljenih, a ozdravljanje bolesnih bio je jedan od načina obnavljanja ljudi) i prihvaćanja marginaliziranih. Kao i u prethodnim poglavljima, Johnson završava s izazovima suvremenoj Crkvi, dotičući pitanje egzorcizma i ozdravljenja bolesnih u suvremenom kršćanstvu.

Posljednje poglavlje knjige posvećeno je temi proročkog svjedočanstva. Autor započinje poglavlje kratkom “filozofijom” o svjedočanstvu. On definira što je to svjedočanstvo, na koji način svjedočanstvo funkcionira i koji su neki od aspekata svjedočanstva. Zatim raspravlja o Isusu koji je prikazan u Evanđelju po Luki kao javna osoba, a time i kao treći prorok. Nakon toga razrađuje svjedočanstvo Crkve u Djelima apostolskim tvrdeći da svjedočanstvo crkve u Djelima apostolskim ne nasljeđuje samo Isusovu poruku, već i način njegova življenja i službe. Dakle, njegov je zaključak da je rana Crkva bila proročka kao što je bio i sam Isus. Ključno je pitanje može li suvremena Crkva “biti nazvana proročkom u bilo kojem smislu” (str. 182). Razmatrajući izazove suvremenoj Crkvi, Johnson ističe potrebu ponovnog naglašavanja poruke uskrsnuća u današnjem propovijedanju,

i nudi nekoliko razloga za to: to je znak Božjeg potvrđivanja Isusa, izvor dara Duha Svetoga, ono nudi jedinstvenu perspektivu na Isusovu službu u prošlosti, no više od toga "to je sagledavanje Isusove uzvišene vladavine nad svijetom u sadašnjosti" (str. 183). Drugi se izazov tiče utjelovljenja svjedočanstva koje Crkva mora ponuditi svijetu. Ako Crkva samo govori o evanđelju a ne živi na način koji je u skladu s proročkom riječi, takva Crkva ne nudi pravi izazov svijetu. I na posljetku, konačni izazov je integritet javnog svjedočanstva kojega je teško postići čak i kada je sila Duha Svetoga djelatna. Zbog toga, Johnson ističe da današnja Crkva treba čuti glasove proroka, jer oni je pozivaju na njezin vlastiti identitet.

Prophetic Jesus, Prophetic Church (Proročki Isus, proročka Crkva) je knjiga koja istražuje prošlost kako bi oblikovala sadašnjost i budućnost Crkve. Ona je spoj kvalitetne znanstvene egzegeze, pronicavog promišljanja i izazovne primjene za današnju situaciju u globalnoj Crkvi. To je knjiga za stručnjake, posebice za one koji proučavaju Lukinu teologiju, no također i za pastore i sve one koje zanima tema Crkve. Iako određeni dijelovi mogu biti teško razumljivi za one koji ne čitaju puno znanstvenih knjiga, knjiga je vrijedna čitanja zbog toga što Johnson znalački povezuje biblijske podatke sa sadašnjom situacijom u kršćanstvu. Na početku, Johnson objašnjava svoj metodološki pristup, svoje ciljeve i glavne ideje o kojima će raspravljati, dok su sljedeća poglavlja napisana prema jasnoj i lako prepoznatljivoj strukturi. Prema tome, ova je knjiga laka za čitanje.

Luke Timothy Johnson je znanstvenik iz rimokatoličke tradicije, a ipak, njegova biblijska teologija koja je vjerna i ograničena jedino na biblijski tekst, ne otkriva njegovu teološku pozadinu. Zapravo, lako se može pomisliti da Johnson pripada pentekostnoj ili karizmatičkoj teološkoj tradiciji. Ipak, to je samo još jedan dodatni element koji govori o kakvoći njegova rada, a sve ukupno treba biti dovoljan razlog i poziv na čitanje knjige i uživanje u kvalitetnom biblijskom, teološkom, pastoralnom i kritički pronicljivom djelu.

Ervin Budiselić

Prevela s engleskog Ljubinka Jambreč

Phillip Yancey

Zašto Crkva?

Rijeka, Bono Records, 2013, 122 str.

Da, doista, zašto Crkva? Zašto ići jednom ili više puta tjedno na mjesto gdje se skuplja zajednica ljudi koji nam nisu slični, ne pripadaju među ljude s kojima se inače družimo, niti bismo ih birali za prijatelje da se nas pita. Je li Crkva doista nužna?

To je prvo pitanje koje je sebi postavio Yancey na početku knjige. Sâm autor dolazi iz južnjačke crkve u američkoj saveznoj državi Georgiji, prepune usko-grudnog fundamentalizma i legalizma. Priznaje da ga je taj legalizam očuvao ne-